

Tuoksuyliherkkyys

Tuoksuyliherkkyydellä tarkoitetaan erilaisten tuoksujen ja hajujen aiheuttamia elimellisiä oireita kuten nuhaa, päänsärkyä ja pahoinvointia. Samaa asiaa tarkoitetaan termeillä yleinen kemikaaliherkistymä tai tuoksuherkkyys. Tuoksuyliherkkyys ei ole sama asia kuin hajusteallergia, joka tarkoittaa iholla ilmenevää kosketusallergiaa kosmetiikan hajusteille.

Tuoksuyliherkkyys on poikkeava tapa reagoida tuoksuihin ja hajuihin. Tuoksuyliherkkien hajuaisti ei ole tavallista herkempi, vaan heiltä puuttuu ominaisuus tottua tuoksuihin. Oireet ovat elimellisiä, todellisia ja moninaisia. Aikaisemmin tuoksuyliherkkyyttä pidettiin lähinnä psyykkisenä oireiluna, mutta nykyään lääketiede on tunnistanut sen elimelliseksi vaivaksi. Tuoksuyliherkkyuden syntymekanismi on huonosti tunnettu. Se ei ole allergiaperäinen reaktio. Joissakin tapauksissa yliherkkyys on yhdistetty voimakkaaseen altistumiseen kemikaaleille, kuten liuottimille tai hyönteismyrkyille. Taipumus herkkyteen on sukuominaisuus.

Väestöstämme 10 – 40 % kärsii tuoksuyliherkkyudesta. Oireina esiintyy nenän vuotamista, ihon punottamista etenkin kasvoilla ja kaulalla, hengenahdistusta, yskää, päänsärkyä, pahoinvointia, uupumusta, sydäntykytystä ja keskittymiskyvyn heikkenemistä. Herkkyys oireille vaihtelee. Joku voi saada jo muutama minuutissa hankalan päänsärlyn, kun joku toinen selviää muutamalla aivastuksella. Talvipakkasilla oireet ovat voimakkaampia. Suurin osa tuoksuyliherkkistä on keski-ikäisiä naisia, mutta oireita on myös miehillä ja lapsilla. Oireiden ilmaantuvuus kasvaa iän myötä. Osalla oireet ovat alkaneet jo lapsuudessa. Joka toisella oireet tulevat vähitellen.

Tuoksuyliherkkä ei yleensä oireile vain yhdestä tietystä tuoksusta. Tyypillisimpiä oireiden aiheuttajia ovat hajuvedet ja partavedet. Myös hien, homeen tai painomusteen haju voi tuoda oireet pintaan. Tuoksu tai haju voi olla niin mieto, että se on lähes huomaamaton. Luonnontuoksut aiheuttavat oireita harvemmin.

Tuoksuyliherkkyuden oireita hoidetaan vaivan mukaan. Täsmälääkettä ei ole olemassa. Osa tuoksuyliherkkistä löytää avun antihistamiinista, päänsärky-lääkkeestä tai kortisonipohjaisista nenäsuihkeista. Vaivaan on kokeiltu paikallispuudutetta nenän limakalvoille sekä mineraalisuolaa nenäsuihkeena tai suolapiipulla. Siedätyshoitoa eteerisillä öljyillä on kokeiltu vaihtelevin tuloksin, samoin saunan lämpöä. Ainoa toimiva hoitokeino tällä hetkellä on tuoksuton ympäristö. Tuoksutonta maailmaa emme kuitenkaan saa.

Kanssaihmisiltä tarvitaan ymmärrystä ja huomaavaisuutta. Nenä tottuu hyvinkin nopeasti käyttämäämme hajusteeseen, mikä johtaa siihen, että lisäämme hajusteiden käyttöä. Pelkät hajuvedet ja partavedet eivät ole tuoksuyliherkkien ongelma. Tuoksua löytyy yllättävistäkin paikoista, kuten kynttilöistä, kosmetiikkatuotteista tai puhdistusaineista. Allergia- ja astmaliiton Allergiatunnuksella merkityt tuotteet ovat hajusteettomia.

Tuoksuyliherkkyys voi johtaa sosiaaliseen eristäytymiseen työssä, kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. On tärkeää tiedostaa vaiva ja ymmärtää sekä kuunnella. Tuoksuyliherkälle tulee antaa mahdollisuus kertoa avoimesti oireistaan ja oireiden aiheuttajista.

